

Dr Katarina Jovičić
naučni saradnik
Institut za uporedno pravo, Beograd

Originalni naučni rad
UDK: 347.426.6

ODNOS ZAHTEVA ZA NAKNADU ŠTETE ZBOG NEIZVRŠENJA UGOVORA O PRODAJI ROBE SA DRUGIM PRAVNIM SREDSTVIMA POVERIOCA

Apstrakt

Predmet ovog rada je odnos između zahteva za naknadu štete zbog povrede ugovora o prodaji robe i drugih pravnih sredstava koja poveriocu stoje na raspolaganju u tom slučaju. Težište interesovanja je na našem pravu i na početku se daje pravni osnov odgovornosti dužnika za štetu zbog povrede ugovora prema Zakonu o obligacionim odnosima, a nakon toga se razmatra uticaj zadocnelog izvršenja i uticaj raskida ugovora na naknadu štete, s obzirom da su to, po pravilu, moguća rešenja sporne situacije nakon upotrebe poveriočevih pravnih sredstava. Posebna pažnja u radu je posvećena pitanju odgovornosti prodavca za materijalne nedostatke na stvari i kupčevom zahtevu za naknadu štete u tom slučaju, ne samo zato što je ovo pitanje uređeno specijalnim pravilima, već i zato što ono dobro ilustruje slabost rešenja po kome se zahtev za naknadu štete umesto ispunjenja ugovora, jednako kao i raskid ugovora, uslovljavaju protekom naknadnog roka. U radu se konstatuje da je to pravilo nekada suprotno poveriočevom opravdanom interesu da odmah po učinjenoj povredi raskine ugovor, a predstavljanje rešenja uporednog prava, posebno primeri Bečke konvencije i nemačkog prava, pokazuju da se ovaj problem može pravazići a da se istovremeno ne naruši shema raskida ugovora na osnovu proteka naknadnog roka za izvršenje.

Ključne reči: ugovor o prodaji robe, neizvršenje ugovora, pravna sredstva, docnja u izvršenju, naknadni rok, raskid ugovora, naknada štete.

1. UVOD

Kada jedna ugovorna strana povredi punovažno zaključenim ugovorom o prodaji robe, tada za drugu ugovornu stranu nastaje pravo da upotrebi određena pravna sredstva. Pravni sistemi u tom slučaju poveriocu, uobičajeno, dopuštaju zahtev za izvršenje ugovora, zahtev za raskid ugovora i zahtev za naknadu štete. Naše pravo, takođe, predviđa da poverilac u dvostranobavezujućem ugovoru, kakav je ugovor o prodaji robe, ima pravo da od dužnika koji nije ispunio svoju dospelu ugovornu obavezu zahteva ispunjenje ugovora ili njegov raskid, te da u oba slučaja on može da zahteva i naknadu štete¹.

Osnovno pravo koje poverilac stiče zahtevom za naknadu štete jeste da od dužnika traži da mu isplati odgovarajuću sumu novca kao kompenzaciju za povredu ugovora.² Shodno tome, cilj koji strana verna ugovoru postiže naknadom štete zbog neispunjenja ili neurednog izvršenja ugovora jeste da se dovede u položaj u kome bi bila da je ugovor uredno izvršen³, po pravilu, isplatom stvarne štete i izmakle dobiti. Ipak, poveriocu je nekada teško da dokaže koliku je štetu pretrpeo i u tom slučaju on može zahtevom za naknadu štete potraživati naknadu samo za troškove koje je podneo verujući da će

---

¹ U pitanju je pravilo člana 124. Zakona o obligacionim odnosima (videti: infra note 4) koji glasi: "U dvostranim ugovorima, kad jedna strana ne ispunji svoju obavezu, druga strana može, ako nije što drugo određeno, zahtevati ispunjenje obaveze, ili pod uslovima predviđenim u idućim članovima, raskinuti ugovor prostom izjavom, ako raskid ugovora ne nastupa po samom zakonu, a u svakom slučaju ima pravo na naknadu štete". Takođe, član 262.ZOO, sistematizovan u okviru dela Zakona koji uređuje pitanje naknade štete zbog povrede ugovora, u stavu 2.predviđa da ako dužnik ne ispunji obavezu ili zadocni sa njenim ispunjenjem, onda poverilac ima pravo da zahteva i naknadu štete koju je usled toga pretrpeo.

² Naknada štete se, u principu, može ostvariti naturalnom restitucijom, odnosno uspostavljanjem stanja kakvo je postojalo pre prouzrokovanja štete, ili u novčanom obliku. Veliki broj prava, uključujući i naše, naknadu u naturi, odnosno, naturalnu restituciju tretira kao osnovni oblik naknade štete (o uporednopravnom pregledu u rešenju ovog pitanja videti detaljnije kod M.Toroman, Član 185, u *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*, 693). Međutim, za štete koje su posledica povrede ugovora o prodaji robe, naknada se, po pravilu, vrši isplatom odgovarajućeg novčanog iznosa. «Naknada štete zbog povrede ugovora, prema savremenoj teoriji, ne sastoji se u naturalnoj restituciji stanja koje bi postojalo da ugovor nije zaključen, nego u tome da stavi poverioca u isti imovinski položaj u kome bi se nalazio da je obaveza bila izvršena kako je ugovoreno». M. Draškić, *Međunarodno privredno ugovorno pravo*, Savremena administracija, Beograd 1977, 254.

³ U svetlu nacionalnih prava, međunarodnih ugovora, opštih načela međunarodnog prava i u pravnoj doktrini postoji gotovo univerzalna saglasnost o ovom pitanju. Tako, na primer, J. Gotanda, *Damages in Private International Law*, 326 Recueil des Cours 73- 407, Hague Academy of International Law, Martinus Nijhoff Publishers, 2007, 182-183; G. Treitel, *Remedies for Breach of Contract – A Comparative Account*, Clarendon press, Oxford, 1989, 82; S. Cigoj, Član 155, u, *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*, 517.

ugovor biti realizovan, sa ciljem da svoju imovinu vrati u stanje u kome bi bila da posao nije ni bio zaključen. Gotovo sva prava oštećenom daju pravo da samostalno odluči na koji način će njegovi interesi biti najbolje zaštićeni, ali on ne može istovremeno da kumulira više zahteva koji imaju za cilj popravljjanje štete. Ovo stoga što naknada štete nema kazneni karakter i njen smisao nije da sankcioniše dužnika koji nije postupio u skladu sa zaključenim ugovorom, već treba da bude ekvivalentna šteti. Zbog toga, poverilac koji je obeštećen po jednom osnovu ne može zahtevati obeštećenje i po drugom osnovu.

Da bi poverilac iz jednog ugovornog odnosa stekao pravo na naknadu štete od dužnika koji nije izvršio ugovor, potrebno je da budu ispunjeni određeni uslovi i naš Zakon o obligacionim odnosima (u daljem tekstu: ZOO)⁴ u tom pogledu postavlja sledeće zahteve: 1. da dužnik nije ispunio obavezu ili je zadocnio sa njenim ispunjenjem, 2. da ne postoji neki zakonom predviđen osnov za oslobađanje od odgovornosti dužnika obaveze, 3. da je poverilac stvarno pretrpeo štetu, 4. da postoji uzročna veza između štete i neispunjenja obaveze, odnosno zadocnjenja u njenom ispunjenju i 5. da poverilac dokaže postojanje štete, njenu vrstu i visinu i uzročnu vezu.⁵ U ovom radu se neće razmatrati navedeni zahtevi već se polazi od pretpostavke da su oni ispunjeni, kao i da je dužnik odgovoran za štetu zbog povrede ugovora.

2. PRAVNI OSNOV ODGOVORNOSTI DUŽNIKA ZA ŠTETU ZBOG NEIZVRŠENJA UGOVORA O PRODAJI U NAŠEM PRAVU

Pitanje prouzrokovanja i nadoknade štete uređuju brojne odredbe Zakona o obligacionim odnosima i one se, prema predmetu regulisanja, mogu grupisati u tri celine: prva reguliše pitanje odgovornosti za štetu (čl. 154-184), druga ima za predmet naknadu vanugovorne štete (čl. 185-205), dok je treća posvećena naknadi ugovorne štete (čl. 262-269). Iako su ugovorna i vanugovorna odgovornost za štetu razdvojene, one počivaju na istim principima jer je članom 269. predviđeno da će se sva pitanja koja nisu regulisana posebnim pravilima za naknadu ugovorne štete rešavati primenom odredbi Zakona o naknadi vanugovorne štete.

---

⁴ "Službeni list SFRJ", br. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89, "Službeni list SRJ", br. 31/93, 22/99, 23/99, 35/99, 44/99 i "Službeni list SCG", br. 1/2003.

⁵ Videti više: D. Mitrović Član 262, u, *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*, B. Blagojević, V. Krulj. (redaktori), Savremena administracija, Beograd, 1983, 910-911.

Pravni osnov odgovornosti dužnika za štetu zbog neizvršenja ugovora o prodaji robe postavljen je članom 262. ZOO, koji u stavu 1. predviđa da je poverilac iz ugovornog odnosa ovlašćen da od dužnika zahteva ispunjenje ugovora, a dužnik je dužan da obavezu ispuni savesno i u svemu kako ona glasi. U stavu 2. istog člana dalje se navodi: "Ako dužnik ne ispuni obavezu ili zakasni sa njenim ispunjenjem onda poverilac ima pravo i na naknadu koju je usled toga pretrpeo".

U citiranoj odredbi se navodi da poverilac ima pravo na naknadu štete samo ako dužnik ne izvrši ugovor ili ako zadocni sa njegovim izvršenjem, dok se ništa ne predviđa za slučajeve kada dužnik na neki drugi način povredi ugovor, na primer, izvrši obavezu ali ne onako kako je predviđeno. Takođe, izgleda kao da tom odredbom Zakon uslovljava poveriočevo pravo da upotrebi zahtev za naknadu štete istovremeno sa nekim drugim pravnim sredstvom, jer u drugom delu rečenice stava 2. člana 262. stoji da poverilac ima pravo "i" na naknadu štete. Zbog toga se u odnosu na ovo pravilo nameću dva pitanja: prvo, da li poverilac ima pravo na naknadu štete i kada dužnik na neki drugi način povredi ugovor osim kada ga ne izvrši ili zadocni sa izvršenjem, a potom i pitanje da li se ugovorna naknada štete može ostvariti samostalnim zahtevom za naknadu štete, nezavisno od drugih pravnih sredstava koja poveriocu stoje na raspolaganju u konkretnom slučaju.

U odnosu na prvo pitanje ne bi trebalo da ima deleme da poveriočevo pravo na naknadu štete nije sporno uvek kada dužnik povredi ugovor⁶ i nezavisno od oblika neizvršenja ugovora u konkretnom slučaju. Uostalom, u ovoj odredbi se i ne nabrajaju svi mogući oblici neizvršenja ugovora niti je to potrebno jer dužnik, na koji god način da je povredio ugovor, u krajnjem slučaju će ga izvršiti sa zakašnjenjem, ili ga neće izvršiti. U tom kontekstu treba razumeti pravilo da poverilac ima pravo na naknadu štete "...ako dužnik ne ispuni obavezu ili zakasni sa njenim ispunjenjem". Čak i kada se stvari ne bi tako posmatrale, tada opet ne može biti sporno poveriočevo pravo na naknadu štete zbog povrede ugovora jer to proizlazi ne samo na osnovu

---

⁶ Najšire posmatrano, svako odstupanje od dogovorenog bi se moglo smatrati kao neizvršenje ugovorne obaveze. Međutim, stvari se ne mogu tako pojednostaviti i mnogo je okolnosti koje treba razmotriti da bi se ugovor smatrao neizvršenim u pravnom smislu te reči, odnosno da bi poverilac stekao pravo da protiv dužnika upotrebi određena pravna sredstva radi zaštite svojih prava i interesa. Tako, najpre treba odrediti tačnu sadržinu ugovorne obaveze, pri čemu treba imati u vidu da se neizvršenje ne može posmatrati samo u kontekstu onoga o čemu su se strane ugovornice sporazumele, već i s obzirom na to šta o konkretnom ugovoru predviđaju relevantni nacionalni i međunarodni izvori prava. Takođe, treba podrobno razmotriti i okolnosti pod kojima je došlo do neispunjenja ili neurednog izvršenja ugovora, na primer, da li je dužnik kriv za neizvršenje, da li je poverilac doprineo nastanku ili uvećanju štete, da li je šteta posledica povrede ugovora ili je nastala usled nekih drugih okolnosti, itd. Sve to je od značaja za ocenu dužnikovog ponašanja i pravnih posledica koje će uslediti.

posebnih zakonskih odredbi vezanih za pojedine ugovore⁷, već i na osnovu opšteg načela obligacionog prava da dužnik kada ne ispunji svoju obavezu ili zadocni sa njenim ispunjenjem duguje poveriocu naknadu štete, osim u slučaju osobođenja od ugovorne odgovornosti.⁸

Da bi se odgovorilo na drugo pitanje trebalo bi posebno razmotriti uticaj zadocnelog izvršenja ugovora, kao i uticaj njegovog raskida na poveriočev zahtev za naknadu štete. Ovo stoga što su zadocnelo izvršenje i raskid ugovora mogući krajnji ishodi sporne situacije nastale neizvršenjem ugovora do kojih, po pravilu, dolazi tek nakon što je poverilac protiv dužnika upotrebio neko pravno sredstvo koje mu je dostupno. Sem toga, činjenica da je posebnim pravilima vezanim za ugovor o prodaji regulisano pitanje odgovornosti prodavca za materijalne i pravne nedostatke nalaže potrebu da se razmotri i kupčev zahtev za naknadu štete kad prodavac isporuči robu sa nedostacima.

3. UTICAJ ZADOCNELOG IZVRŠENJA UGOVORA NA ZAHTEV ZA NAKNADU ŠTETE

Dužnik je u docnji sa izvršenjem ugovora kada ne ispunjava svoju dospelu ugovornu obavezu, koju je inače moguće ispuniti.⁹ On može kasniti sa izvršenjem bilo koje obaveze i značaj njegove docnje, odnosno pravne posledice koje usled toga nastupaju, određuju se prema okolnostima konkretnog slučaja.¹⁰ Položaj poverioca u ovoj situaciji je takav da on i nema pravo izbora između pravnih sredstava, već je *dužan* da prvo upotrebi zahtev

---

⁷ Kod ugovora o prodaji to su, na primer, čl. 488. i 510. ZOO, koji regulišu prava kupca kada prodavac isporuči robu sa materijalnim, odnosno pravnim nedostacima.

⁸ Iako Zakon ne predviđa izričito ovo načelo u okviru opštih načela ZOO, ono proizlazi iz brojnih odredbi Zakona, kao i na osnovu stavova pravne nauke. Videti: D. Mitrović, 911.

⁹ Članom 324. ZOO je predviđeno: "Dužnik dolazi u docnju kad ne ispunji obavezu u roku određenom za ispunjenje". Ako ugovorom nije predviđen rok za ispunjenje, onda dužnik pada u docnju kad ga poverilac pozove da ispunji ugovor (stav 2. člana 324).

¹⁰ Tako, ako dužnik kasni sa izvršenjem svojih glavnih ugovornih obaveza, na primer, prodavac sa isporukom robe ili kupac sa plaćanjem cene, onda druga strana u tom slučaju može zahtevati izvršenje ugovora u naknadnom roku, pa ako dužnik ne postupi ni u tom, dodatnom roku onda se ugovor smatra raskinutim po sili zakona (ostavljanje naknadnog roka nije potrebno ako je rok ugovoren kao bitni element ugovora, v. čl. 124-126. ZOO). Međutim, ako dužnik kasni sa izvršenjem obaveza koje imaju manji značaj, onda se na osnovu okolnosti konkretnog slučaja mora proceniti da li je poverilac stekao pravo da ugovor raskine protekom naknadnog roka (ZOO u članu 131. ograničava pravo na raskid ugovora predviđajući da se ugovor ne može raskinuti zbog neispunjenja neznatnog dela obaveze) ili ne, od čega će zavisiti i pravne posledice.

za izvršenje ugovora¹¹, osim ako se nisu stekle okolnosti za koje je izričito predviđeno da predstavljaju osnov za odstupanje od tog pravila¹². Tek ako dužnik ne ispuni ugovor ni u naknadnom roku, onda poverilac može upotrebiti i druga pravna sredstva, pre svih zahtev za raskid ugovora na koji stiče pravo upravo bezuspešnim protekom naknadnog roka za izvršenje¹³. Paralelno sa tim pravnim sredstvima on ima pravo i na naknadu štete po pravilima o ugovornoj odgovornosti za štetu¹⁴.

Obračun odštetnog zahteva kada se naknada štete potražuje paralelno sa izvršenjem ugovora uvek počiva na stvarnim troškovima koje je poverilac imao zbog docnje u izvršenju. Pored toga, a u skladu sa načelom potpune naknade štete, zahtev za naknadu štete može obuhvatiti i iznos dobiti koju je poverilac očekivao od izvršenja ugovora, a koja je izostala usled toga što je ispunjenje pruženo nakon predviđenog roka¹⁵. Da bi ostvario pravo na naknadu štete u ovom slučaju, poverilac mora dokazati da je štetu pretrpeo, kao i njenu visinu.

---

¹¹ Ovo proizlazi na osnovu pravila članova 124. ZOO i dalje, koja uređuje pitanje kad poverilac stiče pravo da ugovor raskine. Ipak, odredbe Zakona koje uređuju pitanje pravnih sredstava nisu imperativne prirode i strane mogu ugovorom predvideti rešenje koje se razlikuje od zakonskog.

¹² To su sledeći slučajevi: kada je rok dogovoren kao bitni element ugovora (čl.125.), kada iz dužnikovog držanja proizlazi da on neće izvršiti svoju obavezu ni u naknadnom roku (čl. 127.), kao i kada poverilac koristi pravo da raskine ugovor pre dospelosti dužnikove obaveze (čl.128. ZOO).Pored toga, zahtev za izvršenje ugovora po logici stvari ne može se podneti kada je ugovor postalo nemoguće ispuniti. Videti više: K. Jovičić, Zahtev za izvršenje ugovora u naknadnom roku kod ugovora o međunarodnoj prodaji robe, *Strani pravni život* 2/2012, Institut za uporedno pravo, Beograd 2012, 189-192.

¹³ Ovime se ne dovodi u pitanje poveriočevo pravo da i nakon proteka naknadnog roka ponovo ostavi dodatni rok u kome poziva dužnika da ispuni ugovor (što on može činiti i više puta bez ograničenja), pa ako dužnik ispuni ugovor u dodatnom roku onda poverilac ima pravo na naknadu štete zbog docnje u izvršenju. Ali, i u ovom slučaju on pravo na naknadu štete koristi paralelno sa izvršenjem ugovora u naknadnom roku a ne kao naknadu štete umesto ispunjenja (jer je ispunjenje dobio) već istovremeno, paralelno sa ispunjenjem.

¹⁴ Uslov koji mora biti ispunjen da bi se šteta mogla obračunati primenom pravila o ugovornoj odgovornosti u ovom slučaju jeste da je dužnik bio u docnji sa izvršenjem ugovora u pravnom smislu te reči, jer ako to ne bi bio slučaj onda bi poverilac mogao od njega da zahteva naknadu štete prema opštim pravilima o naknadi štete, odnosno prema pravilima o deliktnoj odgovornosti za štetu.

¹⁵ Konačni iznos obeštećenja, međutim, ne opredeljuju isključivo ove okolnosti već sva prava, uključujući i naše, predviđaju ograničenja ugovorne odgovornosti dužnika za štetu koja je posledica povrede ugovora. Tehnike koje se koriste da bi se to postiglo su različite, ali se najčešće uzimaju u obzir sledeće okolnosti: stepen dužnikove krivice, stepen povezanosti štete sa povredom ugovora, predvidljivost štete i mera u kojoj je poverilac svojim ponašanjem doprineo nastanku, odnosno uvećanju štete. U našem pravu ovo pitanje reguliše član 266. ZOO, ali je to posebna tema koja po obimu ne može biti obuhvaćena u ovom radu.

Razlog zbog koga se u Zakonu izričito navodi da poverilac ima pravo na naknadu štete kada dužnik zakasni sa izvršenjem ugovora, pored toga što je predviđeno da on ima pravo na naknadu štete zbog neizvršenja, pronalazi se u potrebi da se učini nespornim da poverilac i u slučaju zadocnelog ispunjenja ima pravo na naknadu štete. Ovo zato što činjenicom da je ugovor izvršen poverilac može biti u potpunosti obeštećen, ali to nije uvek slučaj jer zadocnelo izvršenje za njega često nema isti efekat kao kad je ugovor izvršen na vreme.

4. UTICAJ RASKIDA UGOVORA NA ZAHTEV ZA NAKNADU ŠTETE

Poverilac stiče pravo na naknadu štete i kada dužnik ne ispuni ugovor. Ključni uslov koji treba da bude ispunjen da bi on stekao to pravo je da je ugovor prethodno raskinut. Istovremeno sa raskidom ugovora poverilac stiče i pravo da od dužnika zahteva naknadu štete umesto izvršenja, pa se ovde naknada štete pojavljuje kao novčani ekvivalent ili zamena za izvršenje.

Zbog potrebe da se interesi poverioca koji je raskinuo ugovor zaštite na najbolji način, većina pravnih sistema, uključujući i naš, u toj situaciji predviđa da on može odmeriti odštetni zahtev ne samo po opštim pravilima za naknadu štete zbog povrede ugovora, dakle na osnovu stvarne štete i izmakle dobiti¹⁶, već i po posebnim pravilima koja se mogu primeniti samo ako je ugovor raskinut i to su: 1. apstraktni obračun naknade štete, koji se vrši na osnovu razlike u cenama i 2. konkretni obračun naknade štete, koji se vrši na osnovu kupovine, odnosno prodaje radi pokrića.¹⁷ U prvom slučaju odštetni zahtev se obračunava prema razlici između ugovorene i tržišne cene robe koja je predmet ugovora u vreme raskida¹⁸, dok se u drugom slučaju obračun naknade štete vrši na osnovu razlike između ugovorene cene i cene iz ugovora koji je poverilac zaključio sa trećim licem umesto ugovora koji je

---

¹⁶ Pitanje odmeravanja ugovorne odgovornosti za naknadu štete reguliše član 266.ZOO koji, pored toga što predviđa koje vrste šteta se nadoknađuju u slučaju povrede ugovora (stvarna šteta i izmakla korist), postavlja i pravila o ograničenju ugovorne odgovornosti dužnika za štetu. Videti: supra note 15.

¹⁷ Podrazumeva se da poverilac može u ovoj situaciji zahtevati naknadu štete i po opštim pravilima o naknadi štete (koje predviđa član 266. ZOO), odnosno po osnovu stvarne štete i izgubljene dobiti čije postojanje i visinu uspe da dokaže, te da on ne mora odmeriti odštetni zahtev na osnovu ovih, posebnih pravila predviđenih za slučaj raskida.

¹⁸ Apstraktni obračun naknade štete reguliše član 524.ZOO. Iako Zakon nije izričito predvideo da se naknada štete na osnovu apstraktnog obračuna može koristiti samo ako oštećeni nije učinio kupovinu, odnosno prodaju radi pokrića, ovo pravilo nije sporno u našoj sudskoj praksi. Videti više: V. Kapor, Član 524, u, *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*, 1344.

raskinut (ugovor o kupovini, odnosno o prodaji radi pokrića). Kada poverilac opredeli odštetni zahtev na jedan od ova dva načina, tada on istovremeno ima pravo na naknadu i veće štete, ali samo ako ju je pretrpeo i ako uspe da dokaže njenu visinu.¹⁹

U našem pravu opšte je pravilo, koje važi za sve ugovore pa i za ugovor o prodaji robe, da se ugovor može raskinuti ako dužnik, koji je u docnji sa izvršenjem, ne ispuni ugovor ni u naknadnom roku koji mu je ostavio poverilac.²⁰ Pored ovih, opštih pravila, ZOO predviđa i posebna pravila za raskid ugovora u slučaju prodavčeve odgovornosti za materijalne i pravne nedostatak, ali ona polaze od istih principa pa će kupac moći da raskine ugovor i paralelno sa tim zahtevati naknadu štete umesto ispunjenja, tek nakon što bezuspešno protekne naknadni rok.

5. KUPČEV ZAHTEV ZA NAKNADU ŠTETE KAD PRODAVAC ISPORUČI ROBU SA MATERIJALNIM ILI PRAVNIM NEDOSTACIMA

Kada prodavac isporuči robu sa materijalnim ili pravnim nedostacima tada kupac, koji je blagovremeno i uredno obavestio prodavca o nedostatku, može zahtevati od njega da ispuni ugovor, ili da snizi cenu, ili može izjaviti da raskida ugovor.²¹ Opredeljenjem za jedno od ova tri pravna sredstva kupac stiče i pravo na naknadu štete i ona je, kako to Zakon izričito određuje, u ovom slučaju prateća sankcija.²² Tako, ako prodavac ispuni ugovor u naknadnom roku, onda kupac stiče pravo na naknadu štete zbog docnje u izvršenju; ako kupac odluči da zadrži robu sa nedostacima i zahteva sniženje cene, onda on ima pravo na naknadu štete koju je pretrpeo zbog manje vrednosti robe; ako je kupac iskoristio pravo da ugovor raskine, onda on može zahtevati naknadu štete umesto izvršenja.

U jednom, posebnom slučaju, međutim, kupac ima pravo i na samostalni zahtev za naknadu štete i to je situacija kada je zbog materijalnih

---

¹⁹ Član 526.ZOO. Drugim rečima, apstraktni i konkretni obračun naknade štete prema posebnim pravilima za slučaj raskida ugovora predstavljaju minimum odštetnog zahteva i poverilac, koji na taj način nije u potpunosti obeštećen, može istovremeno da zahteva i naknadu obične štete i izmakle koristi.

²⁰ Naknadni rok se može izostaviti samo u zakonom predviđenim slučajevima (videti izlaganje u okviru prethodnog podnaslova) ili u slučaju da je samim ugovorom tako predviđeno, s obzirom da je autonomija volje dopuštena u ovom slučaju.

²¹ Član 488.stav 1. ZOO.

²² Član 488.stav 2. ZOO i član 510.stav 3. ZOO.

nedostataka na stvari pretrpeo štetu na drugim svojim dobrima. Naknada štete u ovom slučaju karakteristična je po tome što se ne ostvaruje prema pravilima o ugovornoj odgovornosti za štetu, već po opštim pravilima o odgovornosti za štetu, odnosno po pravilima o odgovornosti za deliktnu štetu.²³

Ako kupac potražuje naknadu štete zbog izvršenja u naknadnom roku, onda se ona odmerava prema poveriočevim stvarnim troškovima, uz uvažavanje izgubljene dobiti, pod uslovom da je kupac dokazao da je štetu pretrpeo i njenu visinu. Međutim, nije redak slučaj i da kupac odluči da zadrži robu uprkos tome što ona ima nedostatke, istovremeno zahtevajući od prodavca da snizi cenu kako bi se cena, koja je formirana u vreme zaključenja ugovora i s obzirom na robu bez nedostataka upodobila sa njenim stvarnim stanjem. Kupac često, već na osnovu same činjenice da je snizio cenu, biva u potpunosti obeštećen u ovom slučaju ali to nije uvek slučaj jer koncept sniženja cene, uprkos tome što doprinosi smanjenju štete, nije identičan konceptu naknade štete, već je pre u funkciji sprečavanja neosnovanog obogaćenja prodavca.²⁴ Stoga, kupac koji ne uspe da putem sniženja cene nadoknadi svu štetu koju je pretrpeo zbog isporuke robe manje vrednosti ima pravo da pored toga zahteva i naknadu štete, prema opštim pravilima za naknadu štete zbog neizvršenja ugovora. Treći slučaj, odnosno situacija kada kupac raskida ugovor zbog materijalnih ili pravnih nedostataka i potražuje naknadu štete umesto ispunjenja ugovora je nešto složeniji, pa će se razmotriti detaljnije.

Naknada štete istovremeno sa raskidom ugovora zbog materijalnih nedostataka robe: Kupac može raskinuti ugovor o prodaji zbog materijalnih nedostataka "...samo ako je prethodno ostavio prodavcu naknadni primereni rok za ispunjenje ugovora", odnosno i bez ostavljanja tog roka ako mu je prodavac saopštio da neće ispuniti ugovor, ili ako iz okolnosti slučaja očigledno proizlazi da on neće moći to da učini ni u naknadnom roku.²⁵ Kada

---

²³ Član 488.stav 3. ZOO.U ovom slučaju prodavac odgovara po pravilima predviđenim članovima 154. ZOO i dalje, a to znači da njegova odgovornost ne podleže ograničenjima dužnikove odgovornosti predviđenim za ugovornu odgovornost za štetu (na primer, pravilo predvidljivosti), ali i da kupac može zahtevati naknadu štete i kada nije blagovremeno i uredno obavestio prodavca o nedostatku. Videti: V. Kapor, Član 488, u, *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*, 1304-1305.

²⁴ Videti više: K. Jovičić, *Zahtev za sniženje cene kod ugovora o međunarodnoj prodaji robe*, *Pravni život* 11/2012, Udruženje pravnika Srbije, Beograd, 2012, 367-368.

²⁵ Član 490. st. 1. i 2. ZOO.

prodavac ne ispuni ugovor ni u naknadnom roku, tada se ugovor raskida po samom zakonu.²⁶

Ipak, procedura raskida nije, sama po sebi, dovoljna da bi se ugovor i raskinuo, već je pored toga potrebno i da nedostatak ima odgovarajuću težinu jer se "neznatni materijalni nedostatak ne uzima se u obzir".²⁷ Ovo pravilo potvrđuju i odredbe ZOO koje regulišu pitanje raskida ugovora zbog delimičnih nedostataka²⁸, na osnovu kojih se izvlači opšte pravilo po kome kupac stiče pravo da raskine ugovor zbog materijalnih nedostataka samo kada zbog toga ne može da ostvari korist koju je od ugovora osnovano očekivao, usled čega je svrha ugovora dovedena u pitanje.²⁹

Činjenica da je procedura raskida ugovora zbog materijalnih nedostataka u našem pravu izjednačena sa režimom raskida u slučaju docnje, nesumnjivo doprinosi pojednostavljenju pravila i olakšanju prometa roba. Međutim, ovo rešenje nije funkcionalno baš u svim situacijama, jer naknadno izvršenje ugovora ne može uvek da spreči nastanak štete kupcu, niti da doprinese njenom umanjenju. Tako, na primer, ako je kupac dobio ponudu da robu preproda po veoma povoljnoj ceni, ali tako da ponuda važi u kratkom vremenskom periodu, onda činjenica da će prodavac ispuniti ugovor u naknadnom roku ne može da utiče na nastanak i visinu štete koju on trpi zbog toga što je dobio stvari sa nedostatkom. Slična je i situacija kada za vreme trajanja naknadnog roka prestane da postoji tržište za robu koja je predmet ugovora.³⁰ Zbog toga se postavlja pitanje da li je moguće predvideti i neko

---

²⁶ Član 491.ZOO. Istim članom je predviđeno i da kupac može održati ugovor na snazi uprkos tome što je naknadni rok bezuspešno protekao, ali samo pod uslovom da je bez odlaganja obavestio prodavca da ugovor održava na snazi.

²⁷ Član 478.stav 3. ZOO je posebno pravilo koje se primenjuje za slučaj da prodavac preda robu sa materijalnim nedostacima. Ovo je pravilo usklađeno sa opštim pravilom člana 131. ZOO, po kome se ugovor "...ne može raskinuti zbog neispunjenja neznatnog dela obaveze".

²⁸ U pitanju je pravilo člana 492. ZOO, koji glasi: "(1) Kad samo deo predati stvari ima nedostatke ili kad je predat samo deo stvari, odnosno manja količina od ugovorene, kupac može raskinuti ugovor u smislu prethodnih članova samo u pogledu dela koji ima nedostatke, ili samo u pogledu dela ili količine koji nedostaju. (2) Kupac može raskinuti ceo ugovor samo ako ugovorena količina ili predata stvar čini celinu, ili ako kupac inače ima opravdan interes da primi ugovorenu stvar ili količinu u celini". Na osnovu ove odredbe se zaključuje da naš ZOO podjednako tretira delimične nedostatke u kvalitetu i kvantitetu.

²⁹ Isto: J. Perović, *Bitna povreda ugovora - Međunarodna prodaja robe*, Službeni list SCG, Beograd 2004, 226; S. Perović, Komutativna pravda i naknada štete, *Pravni život* 9-10 (osnovni referat), Udruženje pravnika Srbije, Beograd 1992, XXXIX.

³⁰ Da prodavac uopšte nije predao robu kupcu, onda ne bi ni moralo doći do naknadnog izvršenja ako bi rok isporuke bio fiskni, već bi kupac tada mogao odmah da raskine ugovor i zahteva naknadu štete umesto ispunjenja. Ako, međutim, rok ne bi bio fiksno ugovoren, onda bi se moglo dogoditi da kupac, zbog isteka povoljne ponude ili zbog gubitka tržišta, izgubi

bolje rešenje za ovu situaciju, koje bi omogućavalo kupcu da odmah zahteva naknadu štete umesto ispunjenja ugovora.

Naknada štete istovremeno sa raskidom ugovora zbog pravnih nedostataka na robu: Kada prodavac isporuči robu sa pravnim nedostacima tada se pitanje pravnih posledica, takođe, uređuje posebnim zakonskim pravilima. Tako je predviđeno da se ugovor raskida po samom zakonu ako je kupcu stvar, odnosno roba oduzeta, a u slučaju umanjenja ili ograničenja njegovog prava kupac može po svom izboru ugovor da raskine ili da zahteva srazmerno sniženje cene.³¹ U svakom slučaju on ima pravo i na naknadu pretrpljene štete, pa je zahtev za naknadu štete i u ovom slučaju njegovo korelativno pravno sredstvo.³²

6. NAKNADA ŠTETE UMESTO ISPUNJENJA UGOVORA BEZ OBAVEZE OSTAVLJANJA NAKNADNOG ROKA DUŽNIKU - MOGUĆNOST ILI POTREBA?

Poverilac stiče pravo na naknadu štete umesto ispunjenja ugovora samo kada je ugovor raskinut po predviđenoj proceduri, a to znači nakon što je bez uspeha protekao naknadni rok za izvršenje. Već je u prethodnom izlaganju ukazano da to nije uvek u poveriočevom interesu, za koga bi bilo bolje da ima mogućnost da odmah po povredi ugovora stekne pravo da zahteva naknadu štete umesto ispunjenja. Međutim, takvo rešenje bi moralo istovremeno onemogućiti kupca da, suprotno načelu savesnosti i poštenja, neopravdano zanemari interes prodavca da ispuni ugovor u naknadnom roku, ako on to želi da učini i ako za to ima mogućnosti. Da bi se to postiglo, odnosno da bi interesi obe ugovorne strane bili dobro izbalansirani, potrebno je kupčev zahtev za naknadu štete umesto izvršenja ugovora ograničiti na one situacije koje bi i inače neminovno dovele do njegovog raskida.

U uporednom pravu se beleži više tehnika kojima se to postiže i među njima se bez sumnje izdvaja rešenje Bečke konvencije o ugovorima o

---

interes za izvršenjem ugovora pa bi pravila o raskidu ugovora i u tom slučaju bila suprotna njegovim interesima.

³¹ Član 510.stav 1. ZOO.Stavom 2.istog člana je predviđeno da se raskid na zahtev kupca u ovom slučaju sprovodi po proceduri istoj kao i kada prodavac isporuči robu sa materijalnim nedostacima: kupac je dužan da prodavcu ostavi rok da oslobodi stvari od prava ili pretnzije trećet (što je, u suštini, zahtev za ispunjenje ugovora), pa ako prodavac u tome ne uspe, onda on može izjaviti raskid.

³² Član 510.stav 3. ZOO.

međunarodnoj prodaji robe³³, značajne po tome što se već više decenija sa uspehom primenjuje na međunarodne prodaje koje su u njenoj nadležnosti. Opšte je pravilo Konvencije da poverilac stiče pravo na naknadu štete umesto ispunjenja ugovora samo kada je ugovor raskinut i po tome se ona ne razlikuje od našeg prava. Međutim, značajna razlika sa našim pravom postoji kod uređenja uslova za raskid ugovora jer Konvencija primarno vezuje to poveriočevo pravo za koncept bitne povrede ugovora³⁴, dok izuzetno, samo u taksativno navedenim slučajevima, odstupa od tog pravila i dopušta raskid zbog proteka naknadnog roka i kad povreda ugovora nije bitna.³⁵ Kada je o prodavčevoj odgovornosti za isporuku nesaobrazne robe reč, a što obuhvata i slučaj kada on preda robu sa materijalnim nedostacima, tada to nije obuhvaćeno izuzecima od opšteg pravila o raskidu ugovora pa kupac, u toj situaciji, može raskinuti ugovor isključivo zbog bitne povrede ugovora, ne i usled proteka naknadnog roka.³⁶ Ako povreda nije bitna, onda kupac ne može steći pravo da ugovor raskine, a to znači da on ne stiče ni pravo na naknadu štete umesto ispunjenja ugovora. U suprotnom slučaju, međutim, kupac može odmah izjaviti raskid i time istovremeno steći i pravo da zahteva naknadu štete umesto ispunjenja.

Rešenje Bečke konvencije opravdano je privuklo pažnju Komisije Vlade Republike Srbije za izradu Građanskog zakonika, koja je u Prednacrtu zakonika³⁷ predložila da se, paralelno sa postojećim pravilom po kome se pravo na raskid ugovora stiče bezuspešnim protekom naknadnog roka za izvršenje, uvede i bitna povreda ugovora kao poseban osnov za raskid

---

³³ Konvencija UN o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe zaključena je 1980. godine, kod nas je ratifikovana i objavljena u "Sl. list SFRJ - Međunarodni ugovori", br. 10-1/84.

³⁴ Bitnu povredu ugovora reguliše član 25. Konvencije, koji glasi: «Povreda ugovora koju učini jedna strana smatraće se bitnom ako se njome prouzrokuje takva šteta drugoj strani da je suštinski lišava onog što je opravdano očekivala od ugovora, izuzev ako takvu posledicu nije predvidela strana koja čini povredu niti bi je predvidelo razumno lice istih svojstava u istim okolnostima». O bitnoj povredi ugovora u našoj literaturi videti: J. Perović, *Bitna povreda ugovora – Međunarodna prodaja robe*, 122-166. Pored Bečke konvencije, koncept bitnog neizvršenja ugovora, koji je veoma sličan bitnoj povredi ugovora, prihvataju Načela evropskog ugovornog prava (član 8:103) i UNIDROIT Načela za ugovore u međunarodnoj trgovini (član 7.3.1.).

³⁵ Raskid ugovora zbog proteka naknadnog roka moguć je nezavisno od toga da li je povreda ugovora koju je učinila druga strana bitna ili ne. Videti: odredbe čl. 49. stav 1(b) i 64. stav 1 (b).

³⁶ Za razliku od ovog pravila, naše pravo predviđa da kupac može raskinuti ugovor zbog materijalnih nedostataka isključivo na osnovu proteka naknadnog roka.

³⁷ Prednacrt Građanskog zakonika Republike Srbije, Druga knjiga, Obligacioni odnosi, Komisija Vlade Republike Srbije za izradu građanskog zakonika, Beograd, 2009. godine.

ugovora³⁸. U skladu sa tim konceptom, poverilac bi odmah po povredi ugovora stekao pravo da zahteva naknadu štete umesto ispunjenja kada je neizvršenje takvo da ispunjava zahteve bitne povrede ugovora³⁹. Ovo je predloženo kao opšte pravilo za raskid ugovora, dakle nezavisno od vrste ugovora i oblika neizvršenja, pa bi se njegovim prihvatanjem omogućilo svim poveriocima, koji su zbog povrede ugovora od strane dužnika izgubili interes za naknadnim izvršenjem, da raskinu ugovor bez ostavljanja naknadnog roka i odmah upotrebe zahtev za naknadu štete umesto izvršenja.

Navedeno, opšte pravilo našlo je mesta i u specijalnim odredbama Prednacrta koje regulišu odgovornost prodavca za materijalne nedostatke, s obzirom da je predloženo da se na postojeći tekst Zakona dodaju dva nova člana, i to: član 544, koji predviđa da kupac može izjaviti da raskida ugovor kad postojanje materijalnog nedostatka predstavlja bitnu povredu ugovora⁴⁰ i član 545, po kome kupac stiče to pravo i kad nedostatak ne predstavlja bitnu povredu ugovora, ako prodavac ne ukloni nedostatak ili mu ne preda stvar bez nedostatka u primerenom naknadnom roku.⁴¹

Predloženo rešenje se delimično podudara sa Bečkom konvencijom jer oba akta polaze od pravila da je bitna povreda ugovora osnov za njegov raskid, ali Konvencija, suprotno Prednacrtnu, ne daje kupcu pravo da raskine ugovor i zbog protoka naknadnog roka ako to nije slučaj. Ovaj zaključak ne dovodi u pitanje ni pravilo člana 48. Konvencije, koje prodavcu daje pravo da i posle isteka roka za isporuku "...otkloni svako neizvršenje svojih obaveza..." (što ima najveći značaj baš u slučaju kada prodavac isporuči robu sa materijalnim nedostacima), zato što ako prodavac ne uspe da otkloni nedostatak u tom roku, onda to opet ne može biti osnov da bi kupac stekao pravo da ugovor raskine. On to pravo stiče jedino u slučaju bitne povrede ugovora i jedino tada on može zahtevati naknadu štete umesto ispunjenja.⁴²

---

³⁸ Stavom 2. člana 138. Prednacrta se pojam bitne povrede ugovora određuje na sledeći način: "Bitna povreda ugovora postoji kad neispunjenje ugovorne obaveze od strane dužnika prouzrokuje takvu štetu poveriocu koja ga suštinski lišava koristi koju je od ugovora opravdano očekivao ili usled koje se za poverioca svrha ugovora ne može ostvariti".

³⁹ Stavom 4. člana 138. Prednacrta predviđano je da u slučaju bitna povrede ugovora poverilac nije obavezan da dužniku ostavlja naknadni rok za ispunjenje obaveze.

⁴⁰ Ovo pravilo reguliše stav 1. člana 544, dok je stavom 2. vremenski ograničeno pravo kupca da raskine ugovor u ovom slučaju na razumni rok.

⁴¹ Član 545. Prednacrta Građanskog zakonika sadrži dva, alternativna predloga za uređenje raskida ugovora kad nedostatak ne predstavlja bitnu povredu ugovora. Pošto ovaj rad nema za predmet uslove za raskid ugovora, to pitanje se neće detaljnije razmatrati.

⁴² Konvencija, kao i naše pravo, dopušta obračun odštetnog zahteva po posebnim pravilima za slučaj raskida ugovora samo ako je prethodno ugovor raskinut (čl. 75. i 76).

Pomenuta razlika može, na prvi pogled, da ne izgleda toliko značajna s obzirom da je u Prednacrtu ostavljena odredba po kojoj se ugovor ne može raskinuti zbog "neznatnog" materijalnog nedostatka⁴³. Međutim, zahtevi za kvalifikovanje jedne povrede ugovora kao bitna povreda ugovora mnogo su stroži od pravila da nedostatak ne može da bude neznan, zbog čega rešenje predloženo Prednacrtom proširuje kupčevo pravo na raskid ugovora zbog materijalnih nedostataka i na nedostatke koji nisu bitna povreda ugovora, pa bi trebalo preispitati njegovu opravdanost.⁴⁴

Pored Bečke konvencije, interesantno rešenje predviđa i nemačko pravo, koje kao i naš ZOO polazi od opšteg pravila da se ugovor može raskinuti samo protekom naknadnog roka, odnosno da poverilac stiče pravo na naknadu štete umesto izvršenja ugovora tek ako dužnik ne postupi po zahtevu za ispunjenje u naknadnom roku. Reformom nemačkog Građanskog zakonika iz 2002. godine je, međutim, pored tog pravila uvedeno i novo, opšte pravilo za obligacije (dakle, uključujući i ugovorne obaveze), po kome se poveriocu dopušta samostalni zahtev za naknadu štete umesto izvršenja obaveze, tzv. naknada štete *in lieu*.⁴⁵

Imajući u vidu da je naknada štete *in lieu* po prirodi stvari vezana za slučaj da dužnik konačno ne izvrši obavezu, uslovi koji su predviđeni da bi poverilac stekao to pravo gotovo su isti kao i uslovi predviđeni za raskid ugovora. To su: da je poverilac bez rezultata ostavio dužniku dodatni rok da ispuni obavezu, s tim da on to nije dužan da učini ako je dužnik ozbiljno i definitivno izjavio da neće ispuniti obavezu ili, nakon što su odmereni interesi obe ugovorne strane, postoji opravdan razlog da se odmah dopusti zahtev za naknadu štete; ako je priroda povrede takva da je ostavljanje naknadnog roka bespredmetno, onda može umesto toga da se stavi

---

⁴³ Ovo je predviđeno stavom 3. člana 478. ZOO, koji je član ostao neizmenjen u Prednacrtu, s tim što je u ovom aktu numerisan brojem 530.

⁴⁴ Ako bi se kod nas prihvatio predlog za uvođenje koncepta bitne povrede ugovora, onda bi i postojeći član 492. ZOO, koji uređuje raskid ugovora zbog delimičnih nedostataka, trebalo promeniti da bi se upodobio sa tim konceptom, što je Komisija i učinila alternativno predlažući da se stav 2. toga člana promeni tako da glasi: "Kupac može izjaiti da raskida ceo ugovor samo ako jedan deo predate stvari ili isporučena manja količina od ugovorene predstavlja bitnu povredu ugovora" (član 544. stav 2. Prednacrta).

⁴⁵ O razlozima za uvođenje ovog zahteva za naknadu štete videti više: B. Markesinis, H. Unberath, A. Johnston, *The German Law of Contract, A Comparative Treatise*, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon 2006, 438-444; R. Zimmermann, *The New German Law of Obligation, Historical and Comparative Perspectives*, Oxford University press, Oxford 2005, 52-55.

odgovarajuće upozorenje.⁴⁶ Poverilac, koji zahteva naknadu štete *in lieu*, gubi pravo da zahteva izvršenje obaveze, doki stiče pravo da mu dužnik vrati sve što je već eventualno pružio na ime ispunjenja⁴⁷. Ovo pravilo primenjuje se u svim slučajevima neizvršenja ugovora o prodaji, uključujući i situaciju kada prodavac isporuči kupcu robu sa materijalnim nedostatkom.⁴⁸

Predviđajući mogućnost da poverilac iz jednog ugovora potražuje naknadu štete umesto izvršenja i bez ostavljanja naknadnog roka, nemačko pravo uvažava da je ova njegova potreba u nekim slučajevima opravdana. Za razliku od Bečke konvencije, u ovom pravnom sistemu to poveročevo pravo nije vezano za bitnu povredu ugovora, ali činjenica da mu je omogućeno da ga koristi u slučaju da je "priroda povrede takva da je ostavljanje naknadnog roka bespredmetno", ipak približava nemačko pravo tom konceptu, s obzirom da je ta formulacija jednako elastična i fleksibilna kao koncept bitne povrede ugovora, pa će i u jednom i u drugom slučaju o tome, u krajnjem slučaju, odlučiti sud ili arbitraž.

I na kraju, anglosaksonska prava uopšte ne predviđaju obavezu poverioca da dužniku ostavi naknadni rok za izvršenje ugovora da bi mogao da stekne pravo na njegov raskid i zahteva naknadu štete umesto ispunjenja, već raskid uslovljavaju činjenicom da je povreda ugovora dovoljno ozbiljna da to opravda⁴⁹, a naknada štete je uvek dostupna.

7. ZAKLJUČAK

Sažeti pregled pravnih posledica neizvršenja ugovora o prodaji robe potvrđuje da poveriočevo pravo na naknadu štete zbog neizvršenja ugovora nije sporno u našem pravu, ali i da će on, po pravilu, to svoje pravo ostvarivati paralelno sa nekim drugim pravnim sredstvom koje mu u datoj situaciji stoji na raspolaganju. Na to utiče činjenica da se tek upotrebom

---

⁴⁶ Naknadu štete *in lieu* reguliše §281 BGB, dok raskid ugovora uređuje §323 BGB. Između ova dva člana gotovo da i nema razlike, osim u tome što pravilo o raskidu ugovora predviđa još jednu situaciju kada poverilac ne mora ostaviti naknandi rok a to je kada je rok izvršenja ugovora fiksno određen (što je i logično s obzirom da se ovaj član bavi raskidom ugovora, dok se naknada štete *in lieu* predviđa za sve obligacije).

⁴⁷ Stavovi 3. i 4. §281 BGB.

⁴⁸ To izričito predviđa §437(4) BGB.

⁴⁹ U načelu, ova prava nisu usmerena na razlikovanje pojedinih oblika neizvršenja ugovora već pažnju posvećuju prirodi ugovorne obaveze koja je prekršena i ugovorne obaveze se stepenuju prema značaju. Tako, englesko pravo razlikuje *conditions* od *warranties* i raskid dopušta samo zbog povrede *condition*, dok američko pravo na istim principima razlikuje *fundamental breach*, *material breach* i *imaterial breach*.

pravnih sredstava, po pravilu, razrešava sporni odnos nastao neizvršenjem ugovora i to bilo putem zadocnelog ispunjenja, bilo konačnim neizvršenjem ugovora, te da se tek tada stiču uslovi da se poverilac opredeli za naknadu štete zbog zadocnelog izvršenja ili za naknadu štete umesto ispunjenja. Od toga, u načelu, zavisi i obračun odštetnog zahteva, pri čemu situacija kada ugovor definitivno nije ispunjen poveriocu daje veći izbor, ali pod uslovom da se prethodno na nedvosmislen način, po pravilu raskidom ugovora, utvrdi da je neizvršenje konačno. Zbog toga se i naknada štete umesto ispunjenja dopušta tek kada je ugovor raskinut, a alternativno, pod istim uslovima pod kojima se stiče i pravo na raskid.

Pravni sistemi koji, slično našem, naknadni rok za izvršenje ugovora predviđaju kao jednu stepenicu na putu realizacije njegovog raskida, a shodno tome i zahteva za naknadu štete umesto izvršenja, trebalo bi da izuzecima od tog pravila predvide mogućnost da poverilac odstupa od obaveze da dužniku ostavi taj rok ako postoje opravdani razlozi zbog kojih je za njega naknadno izvršenje izgubilo svrhu. Iskustva iz uporednog prava, posebno primeri Bečke konvencije i nemačkog prava, pokazuju da se ovaj problem može pravazići a da se istovremeno ne naruši shema raskida ugovora na osnovu protoka naknadnog roka za izvršenje.

Katarina Jovičić, PhD
Research Fellow,
Institute of Comparative Law, Belgrade

RELATIONSHIP BETWEEN CLAIM FOR DAMAGES FOR NONPERFORMANCE OF THE CONTRACT FOR THE SALE OF GOODS AND OTHER LEGAL REMEDIES

Summary

In this paper author examines the relationship between the claim for damages for breach of contract for the sale of goods and other legal remedies available to the creditor in that case. The focus of interest is on our law and in the first part of article a legal basis of debtors liability for damages for breach of contract according to the Law of Obligations is presented. After that, the influence of late performance and the influence of termination of the contract to the claim for compensation are considered, given that they are, as a rule, possible outcomes when creditor use his remedies. Particular attention is paid to the seller's liability for defects and to the buyer's claim for damages in that case, not only because that issue is regulated by special rules, but also because it well illustrates the weakness of the solution that the claim for damages instead of performance, as well as termination of contract, can be used only when elapsed the additional period of time for performance. In this article it is argued that that rule sometimes is contrary to reasonable interest of creditor to terminate the contract instantly after the breach, while presentation of the solutions in comparative law, especially the examples of the Vienna Convention and the German law, show that this problem can be overcome without violating the scheme for termination, which is based on the expiration of the additional period of time for performance.

Key words: *contract for the sale of goods, nonperformance of the contract, legal remedies, delay in performance, additional period of time for performance, termination of contract, compensation damages.*